

Fru Sigrun Nansen har den 6/3 sendt Quisling følgende brev:

«Da jeg i de siste to år ved flere anledninger har funnet Fridtjof Nansens og mitt navn trukket frem for offentligheten som tjeneste for Deres nåværende politiske standpunkt, ser jeg mig nødsaget til å fremkomme med følgende korrigerende opplysninger:

Fridtjof Nansen skriver i forordet til sin bok «Russland og freden» — utkom i 1933: «For mig står det som sannsynlig at ikke alene kan det bli Russland som en dag — og ikke så langt frem — bringer Europa materiell redning; men det blir også derfra den åndelige fornyelse vil komme.» Side 44 skriver han: «Man har oppgitt å løse med dagsbefalinger de mange tusen problemer som det praktiske liv stiller hver dag. Man har full forståelse av de økonomiske fenomeners sammensatte natur og den fare som ligger i statens stadige inngripen i industriens, handelens og landbrukets liv.» I Deres bok «Russland og vi» — utkom i 1930 — skriver De på side 27: «Tenk på hvorledes vi nordmenn kan stå på vår rett i kraft av våre frie institusjoner, hvorledes hos oss enhver menneskeverdi er respektert, og la oss være glade over — om ikke nøid med — at vårt samfund er så umåtelig meget nærmere den riktige forening av individualitet og fellesskap som betinger menneskehetens fremskritt. Og side 24 skriver De: «Bolsjevistene har også opptatt den fordommelige, om enn effektive metode å bruke gidsler og represalier.»

Det kan vel ikke nektes at det nåværende styre i Norge er gått over til disse «fordømmelige metoder» — endog Fridtjof Nansens sønn er jo offer for dem.

Jeg ber Dem derfor ikke gjøre bruk av Fridtjof Nansens eller mitt navn, da jeg er helt overbevist om at han aldri hadde vært enig i Deres politikk.

Mitt forsvar for Dem under Stortingsvalget i 1934 hadde tapt sin brodd ved at overskriften ble tatt vekk — av hvem vet jeg ikke — den led: «Stemmeseddelen bør være eneste våpen ved valgkampen»

De siste uker har vært preget av stadig sterkere britisk flyaktivitet. Angrepene ble innledet med de voldsomme anfall mot Renaultverkene ved Paris, siden har de britiske krigskommunikere daglig inneholdt meldinger om nye store toktet mot Tyskland eller tyskokkupert område.

Den 14. april ble det gjennomført et angrep over Nord-Frankrike, som var det største dagangrep inntil da. Men allerede den 16. april kom et nytt stort angrep som overgikk alt inntil da. Tyske flyplasser i Frankrike og Holland, u-båthavnen i Lorient og mange andre steder var mål. I alt 1200 britiske bombefly deltok

å opprette en korporativ stat. Lærerne kan derfor ikke la seg bruke som brikker i et politisk spill, som tilfelle blir om de tvinges inn i lærersambandet. Dette er den ene linje.

Den annen bygger på rotfestede tradisjoner i norsk kulturliv: retten og plikten til å oppdra barn og ungdom, til å søke sannheten og til å leve i samsvar med de grunnregler vårt folk bygger sitt liv på. Derfor avviser lærerne enhver form for propaganda i skolen og enhver opplæring i en livsanskuelse som er det norske folk fremmed. Derfor avviser det også ethvert forsøk på å tvangsmobilisere den norske ungdom i en nasist-

Vi gjengir siste del av en tale som den russiske sendemann i London, Maiski, holdt den 25/3 i forbindelse med overrekkelsen av Leninordenen til 4 engelske flygere: Fienden setter alt inn på ett kort i 1942. I løpet av våren og sommeren vil de gjøre de voldsomste kraftanstrengelser for å tilkjempe seg seiren. De alliertes oppgave er klar: Også de må sette alt inn på året 1942. Det blir ofte henvist til at de allierte ennå ikke har avsluttet sine forberedelser, men jeg tviler på om det noen gang i historien har vært en hærfører som har innrømmet at han har vært fullstendig forberedt.

Selv om imidlertid forberedelsene ennå ikke er ferdig, så vet vi, at de allierte i de siste to årene har gjort enorme framskritt. Når vi slår alt sammen så rår de allierte over de vesentlige midler som kan bringe seier. Vi har ikke alle anledning til å vente til den siste knappen er sydd i uniformen til den siste soldaten. Det gis situasjoner da en er nødt til å kjempe selv om det ikke er beiligg. I slike tilfeller må en hurtig forandre sine planer, og tilpasse seg den nye situasjon. Jeg tror at tiden for dette er moden nå. Dette år er det avgjørende i krigen, og den avgjørende krigsskueplass er Østfronten. Ingen tviler på at de allierte er fast besluttet på å seire, og hvis det skal oppnås, må alle de krefter som de rår over kastes inn i slaget i 1942. Når og hvor er spørsmål som generalstaben må avgjøre. Det avgjørende faktum er bare at generalstaben må være gjennomsyret med en tanke: 1942 og ikke 1943.

Det største antall fly nasistene benyttet seg av i et enkelt angrep høsten 1940 var 1000 fly. De tyske daglige tap var mellom 30 og 180 fly. De britiske tap 16. april var 2 fly!

17. april fløy britiske bombefly mot Augsburg i Bayern, et tokt på 1600 km. Angrepene ble foretatt med de nye Lancaster bombefly, de hurtigste store bombefly som finnes. Målet for toktet var den ene av Tysklands to u-båtmotorfabrikker, og de britiske bomber forårsaket store skader.

Samtidig ble en rekke viktige bedrifter i Nord-Frankrike bombet av 500 fly i dagslys.

Den 19. april var 300 bombefly og 600 jagerfly over fiendtlig område på Vestfronten.

Den 24. april ble den tyske Østerjohavn Rostock angrepet. Store deler av byen ble ødelagt, viktige rustningsbedrifter jevnet med jorden, og først og fremst ble veldige forråd av krigsmateriell som skulle sendes til fronten i øst tilintetgjort. Angrepet var om mulig større enn det angrep som ble rettet mot Lübeck to uker før.

isk ungdomsorganisasjon. Hele det norske folk, med unntagelse av de par prosent som er tilsluttet NS, står samlet bak lærerne i dette syn.

NS søker med de sjofleste midler å knekke lærerfronten. I en konsentrasjonsleir i Trøndelag, hvor lærerne var truet med standrett hvis de ikke bøyet seg, kom det — tilsynelatende innsnuglet — en lapp til lærerne umiddelbart før fristen utløp: «Norge trenger levende lærere ikke døde martyrer. Grip fornøyelsen». De lærere som på denne måte blir tvunget til overgivelse har et ønske, nemlig at alle de øvrige lærerne holder fronten og fører kampen til seir.

AVANTGARDEN

12. mai 1942.

17. MAI

Montro, hvad de vilde svare Christie og de Gammelkare', hvis de stod paa Eidsvold end, murende med Sværd om Lænd?

«At være eller ikke være, var visselig ogsaa Spørqsmaalet for Norge i 1814. Det var ogsaa Hamlet imellem Landene: thronbaaret og ulykkelig som Han, opofret og beluret af falske Frænder, og anseet af Verden for afsindig»... slik begynte Henrik Wergeland «Norges Konstitutions Historie». Og han skrev videre: «Visselig vi staa, med det norske Befrielsesværk for Øje, for en af de mest rørende, overraskende og maaske frugtbareste Begivenheder i Verdenshistorien. Hva er meer rørende end Uskyldighedens Lidelser? Hva er meer overraskende end en god, men magtløs Sags Sejer? Hva er frugtbarere end Exemplets over al Verden henvejrede Sæd — Exemplets, som det norske Folk har afgivet paa hvor simpel en Gave dog Friheden er at behandle, og paa at et Folk, foruden den, ligesom Marken for at grønnes, kun behøver Lys og en Smule Fred for at se sin Lykke at fremblomstre?»

I 1814 var vårt land en nasjon i gjenfødelse, et folk som kjempet for å få gjenopprettet et Norge som dets historie og kultur tilsa det.

Churchills tale den 9 mai ga de demokratiske landene ny berettiget grunn til optimisme. Han begynte med en advarsel til tyskerne mot å bruke gass på Østfronten. «England vil betrakte en slik umotivert niddingsdåd som rettet mot seg. England er beredt til å nytte sin overlegenhet i lufta til å svare med gassangrep mot militære mål i selve Tyskland.» «Idag begynner Hitler å snakke om humanitet», fortsatte han, «det skulle han gjort før han overfalt Warschawa».

Churchill forsikret at England fortsatt ville gi all den hjelp som var mulig til Sovjets tapre armé. Det er mange i England, sa han, som mener at den beste hjelpen ville være aksjoner mot nasistene gjennom invasjon. Han kunne ikke komme inn på hvilke planer den britiske militærdel hadde, men han var gla for at dette var stemningen i det britiske folk og ikke krigstrøtthet.

Idag er vi en nasjon. Vi er ikke lenger en bortgjemt og glemt plett på Europakartet. Men vi kjemper ogsaa idag for vår frihet. Men mens vi dengang kjempet alene, inntar vi nå en viktig plass blant de nasjoner i verden som likesom vi kjemper for sin frihet.

17 mai, den dagen våre fedre ga landet vårt vår grunnlov, har vært vår nasjonale festdag. Idag kan det bare være en kampdag.

Men nettopp fordi det er en kampdag, kan vi med stolthet minnes det verk våre fedre gjorde, fordi vi idag i den mest hårde tid vårt land har gjennomlevet, har holdt deres verk så høyt i ære og ikke sviaktet det.

Norges grunnlov er idag kanskje ennå mere dyrebar enn før, fordi vi forstår hva vi ville miste hvis ikke den i framtida skulle være grunnlaget for vårt samfund. Vi kan si at Grunnloven er selve fundamentet i den kamp som det norske folk idag fører. Trass i nasistenes overfall og trass i okkupasjonen står den nå som før ved makt for enhver nordmann, og vi anerkjenner bare den øvrighet som har sin myndighet etter den.

Engelske og amerikanske aviser betegner talen som optimistisk - av en mann som er overbevist om at Tyskland vil tape».

Fra januar av var kunstnere som ville opptre offentlig tvunget til å erklære seg villig til å opptre i kringkastingen.

Følgen ble at kunstnerne holdt opp å gi konserter, unntatt de som soknet til nasisten Rulle. Konsertlivet døde bort og streiken viste seg å være effektiv. Nå er nasistene på tilbaketog og er blitt tvunget til å oppgi sine krav.

Bestemmelsen er opphevet for musikere men ennå ikke for sangere, som er underordnet Finn Halvorsen.

KULTURFRONTEN

Forskjellige skuespillere har fått tilbud om å opptre i Sindings propagandafilm om den «norske legion», «Legionæren». Jørn Ording har fått tilbud om 20 000 kr. for 1 månedes filming. Liv Strømsted 10 000 for 1 mnd. Holst-Jensen 20 000. Alle har selvsagt nektet å motta tilbudet.

Det Norske Teatrets lokale ble rekvirert av nasistene, og skulle overleveres på dagen. Men teatrets ledelse har oppnådd å få frist til 15. juni. Et spansk stykke som har vært planlagt i to år og som teatret allerede har hatt kostymeprøve på, er nå plutselig forbuttt etter henvendelse fra den spanske minister til Finn Halvorsen.

Boykotten av Nasjonalteatret er fremdeles nesten 100 pst. effektiv. Nasistene har forsøkt å velte aksjonen ved å sende ut et «illegalt» skrift, undertegnet «aksjonsutvalget», hvor det sies at nå er hehsikten oppnådd og blokaden oppheves.

Skrivelsen er forøvrig så klosset utført, at det ikke er tvil om opphavsmennene. Nasjonalteatrets lovlige styre sitter fengslet i tiende måneden på Grini. Teatret har fått en NS.sjef og et NS.styre (med den beryktede sjefen for en viss del av NS' hemmelige politi, Høltskog, som formann), og teatrets gamle myndigheter er berøvet enhver funksjon. Så lenge dette forhold vedvarer er Nasjonalteatret boykottet!

Innenriksdepartementet og Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet er attter kommet i konflikt. I aprilnummeret av Kommunalt Tidsskrift gjengis et skriv som Norges Byforbund har sendt Kultur og Folkeopplysningsdepartementet, hvor det reises skarp kritikk over Statens Filmdirektorat som sorterer under dette departement. Skrivet er undertegnet av Hagelin.

Det refereres at kommunene uten vederlag måtte gi fra seg til staten sine aksjer i A.s Norsk Film men på den betingelse at kinematografene ikke skulle brannskattes mer for finansiering av norsk filmproduksjon. I tidligere perioder har støtten utgjort 1 pst. av spilleinntekten. Etter en ny bestemmelse fra filmdirektoratet skulle det imidlertid nå betales en leie for kulturelle filmer på 5 pct. av spilleinntekten og 5 pst. for ukerevyer. I skrivet dokumenteres det at dette for Oslos vedkommende ville bety ca. 50 pst. av kinooverskuddet. Denne bestemmelsen karakteriseres som et grovt brudd på inngått avtale.

Det er et nytt bevis på stridighetene innen nasistene, samtidig som det gir oss et lite innblikk i de enorme summer vi skal være med å betale for nasistenes ukerevyer og de slette nye norske «kulturfilmer».

Ved journalistkongressen i Venedig talte Oulbr. Lunde ifølge Frankfurter Zeitung over temaet «Wie Norwegen von der Britische Presse betrogen wurde.» Han sa bl.a.: «Ennå idag fortsetter den britiske presse sine løgner. For eksempel har Times påstått at det norske folk ennå er trofast mot den norske konge. En slik grov løgn tror ingen i Norge mer, men den engelske presse forsøker gjennom slik propaganda å influere på verdensstemningen mot Norge.» Den hjemlige nasipresse har klokkelig underslått ovennevnte avsnitt av talen.

Kunstnerhuset i Wergelandsveien i Oslo er tatt av tyskere til kontorer. Likeledes Handelsbygningen i Oslo og Studentehjemmets hotell. Studentehjemmet på Blindern har også måttet lide samme skjebne. I Handelsgymnasiets bygning som var ferdig i høst har tyskerne slått ut veggene og satt nye vegger med gjennomgående konstruksjoner. En regner med at det vil koste ca. halv million kroner å føre bygget tilbake til sin opprinnelige skikkelse. Dette vitner også sterkt om tyskernes store interesse for den norske skole. Det ble sagt i forbindelse med tyskernes 2-års jubileum i Norge at de hadde sørget for frigjøring av skolene. Det er kanskje derfor de i den siste tiden stadig tar i beslag flere og flere skoler. Lærerskolen i Wergelandsveien er forlengst tatt. I det hele tatt kan en si at Oslos sentrum idag med dets moderne bygg er tatt i bruk av tyskerne.

Fra Danmark meldes det at alle eldre filmer fra Østerrike nå er under revisjon. Ordet «Østerrike» skal vekk, likeså det østerrikske flagget og alt som kan minne om at Østerrike noen gang har vært fritt.

Det svenske lærerforbund har vedtatt følgende uttalelse: «Sveriges lärare har med beklagande och bestörtning tagit kännedom om de åtgärder som vidtages mot de norske lärarna och med varmt deltagande följt deras kamp mot försök att förvandla norsk skolväsen till ett instrument för folkets fostran till en livsåskådning, som er främmande för nordisk mentalitet.

Centralstyrelsen för Sveriges allmänna Folkskolläraförning ser med förvissning fram mot den dag då det norske undervisningsväsenet kan ordnas på grunder godtagne av det norske folket och då det frugtbara samarbetet mellom Nordens Lärare kan återupptages och utbyggas.»

SEND AVISEN VIDERE TIL PÅLITELIGE
FOLK STRAKS DU HAR LEST DEN!

KIRKENS KAMP.

Utviklingen i kirkestriden de siste dager viser at NS. forstår at de har rendt pannen mot en mur, og forsøker å trekke seg tilbake. Alle prester som ble arrestert i forbindelse med «Kirkens grunn» er løslatt. Derimot sitter byråsjef Hansson i Kirkedepartementet fremdeles inne, han har fått et halvt års fengsel. Biskop Berggrav og domprost Fjellbu er internert. Tre prester, Strømme, Thu og Sæverud sitter arrestert på grunn av uttalelser de er kommet med under prekenen.

I alt er 50 prester avskjediget, derav 15 etter påske. Av disse 15 avsøtte fikk de fleste også beskjed om å forlate distriktet, men dette ble senere tatt tilbake. Ca. 15 prester har taleforbud, og en del er kastet ut av sine prestegårder.

De teologiske fakulteter har sammen og eneste nning sendt et lengere skriv av 25. april til departementet hvor de gir sin fulle tilslutning til kirkens holdning. — Også rektorene ved de to praktisk-teologiske seminarer er med på dette.

Praktisk tatt alle kristelige organisasjoner har den 26. april sendt følgende henvendelse til Kirkedepartementet: Undertegnede styre for N. . . organisasjon kan ikke tie til den måte hvorpå statsmakten har stemplet kirkens megn i anledning den bekjennelse som ble opplest i kirkene nå i påsken. Skal ikke kirkens prester ha rett til å oppstille kirkens bekjennelse og lese den opp for sine menigheter og handle i følge denne sin bekjennelse uten å beskyldes fra statsmaktens side for politikk, forrederi og opprør, da vil det kjennes for det norske kristenfolk som om kris-

EN AV ISLANDS AVISER skriver om de norske lærere: Dette er ingen ny kamp, men det er en ny side av en gammel kamp.

De norske lærere har vist et enestående mot. De har med livet som innsats valgt å kjempe for sin rett, heller enn å forhandle med sine undertrykkere.

Den norske lærerstund kjemper for verdenskulturen. Vi islendere ser på dem med beundring, og kan bare håpe at vårt folk sto like sterkt hvis vi skulle komme opp i en lignende situasjon.

20 politifolk i Aker og betydelig flere i Oslo har i den siste tid meldt seg ut av NS. En venter at de blir suspendert fra sine stillinger.

I følge den nye lejelov er nå to unge leger kommandert til halvt år ved arbeidstjenesten. Den ene av dem hadde praksis rett overfor Hans Engh i Kirkeveien. Den kjente nasilege får sikkert ikke større praksis allikevel.

tenforfølgelsene allerede er begynt her i landet. Vi uttaler vår fulle tilslutning til den oppleste bekjennelse «Kirkens grunn» og stiller oss solidariisk med våre prester.

Vi kan heller ikke tie til den behandling våre lærere har vært utsatt for fra myndighetenes side. At man vil tvinge lærerne til å gå inn for noe som strider mot deres overbevisning, og utsetter dem for en grusom behandling når de nektet dette, det er mer opprørende enn vi kan si. Sammen med Trøndelagsprestene ber vi i Jesu Kristi navn om barmhjertighet for disse lidende.

Vi kan heller ikke tie til behandlingen av biskop Berggrav. At Justisdepartementet sender ut en meddelelse til den utenlandske presse at Berggrav er løslatt og samtidig internerer ham så strengt at ikke en gang hans egen familie får besøke ham, det er ikke bare uverdigg, men også usannferdig.

Biskop Berggrav holdes fengslet på sin hytte i Asker. Der er 11 politifolk til å holde vakt over ham. De er utrustet med hjem, geværer, pistoler og koffer. Rundt huset er det satt opp høyt piggtrådgjerde, på porten står en plakate: «Adgang forbudt». Biskopen får ikke motta noen som helst beskjed. Ikke engang fra sin syke hustru, og han får heller ikke sende noen beskjed til utenverden. Biskopens sønn, «Kirke og Kultur»s redaksjonssekretær, Øivind Berggrav, holdes fengslet i samme hytte, men det tillates ikke forbindelse mellom far og sønn.

På hygienikerkongressen i Oslo ble ernærings-situasjonen drøftet. I innlandsbygder er matsituasjonen noe bedre, men i kystbyene og for folk med tungt arbeide meget vanskelig. Statsfysikus i Bergen, Øksnevad, berettet at man der ikke hadde hatt poteter og kålrot siden jul og nå fikk vokene bare skummet melk to ganger i uka. Dødeligheten ved tuberkulose og barnesykdommer var stigende og sykdommens forløp generelt forverret. Kroppsarbeidere i Oslo, f.eks. bryggearbeidere orker ikke lenger overtidsarbeide. Det er nå i virkeligheten bare bedrestilte lag av befolkningen som har hamstret endel som ikke sterkt merker ernæringsvanskelighetene.

P.g.a. avskjedigelsene av prester er Korskirken og Mariakirken i Bergen helt uten prester. Selv prestekontorene er stengt.

I Kampen kirke i Oslo er både pastor Edwin og Bastiansen avsatt og istedet er den over 70 år gamle Ruud innsatt.

Det er framleis tilsynelatende stille på Østfronten. På den nordlige del av fronten fra Moskva hindrer tela framleis større operasjoner, men på den sydlige delen skulle operasjoner i større stil nå være fullt mulig. Nasistenes våroffensiv lar imidlertid vente på seg. Fra Ankara meldes at man der mener at offensiven først kan begynne i juni, p. g. a. de store vansker nasistene har med å bekjempe de russiske geriljatropper. Von Papen har uttalt sin forvisning om at tyskerne så i august skal ha erobret Kaukasia. — — —

I alle tilfelle er det sikkert at Hitler har vansker med å samle tilstrekkelig soldatmateriell til sin offensiv. Nesten 1 million av de 2 millioner soldater som Hitler stiller opp skal være mellom 17 og 18 år. På den annen side har han vært nødt til å utskrive en rekke eldre årganger, først og fremst arbeidere som har vært beskjeftiget i rustningsindustrien. Russerne på sin side forbereder seg imidlertid på å møte de nye tyske framstøt. Den kjente russiske journalist Ilja Ehrenburg uttalte den 5 mai i russisk kringkasting at den tyske våroffensiv må komme, «men det som vi må gjøre er å forandre den våroffensiven til en vårretrett!»

Den jevne tysker ser med engstelse fram mot offensiven. Hitlers siste tale gjorde det til fulle klart for menigmann at slagkraften til den røde armé er uhyre meget større enn hva de nasistiske lederne før ga det utseende av. En fremtredende tysk embetsmann uttalte forleden — ennå vet vi ikke hva som skjuler seg bak Ural. Russland vil ennå kunne by oss ubehagelige overraskelser, særlig nå med det intime samarbeide med England og U.S.A. Men sett at den tyske krigsmakt formår å trengte fram over Ural. fortsetter han, hva venter oss da? I Serbia har et par tusen beslutsomme patrioter påført oss svære tap — hva har vi da å vente av Russlands millioner. Sikkerligen, de kommer ikke til å stå tilbake for befolkningen i de andre okkuperte landene.

Trass i den tilsynelatende ro har kampene allikevel i to uker tildels vært ganske heftige. Russerne har ovd et meget sterkt trykk på de finske linjer, men har ikke klart å gjennomføre noe avgjørende gjennombrudd. I Finland er stemningen meget spent. Det nasifiserte propaganda-apparat forsøker med alle midler å holde stemningen oppe, men allerede nå merkes en viss uro og tvil over Tysklands slagkraft. Dessuten er enkelte forsyninger fra Tyskland blitt forsinket p. g. a. engelskmennenes bombing av Lübeck og Rostock.

På Leningradfronten har det vært meget heftige kamper. Russerne har framleis bare forbindelse med det øvrige land over Ladoga, hvor isen nå er gått opp. Nasistene har gjentatte ganger forsøkt en flyoffensiv over byen, men er blitt slått tilbake. Byen er i vinter fullstendig evakuert for sivilbefolkningen, og bare soldater og arbeidere til viktige bedrifter er tilbake.

Ved Ilmensjøen har russerne inntatt en viktig by, Borov, et viktig jernbaneknutepunkt. På den annen side ser det ut til at nasistene har fått kontakt med den omringete 16 armé ved Staraja Russa. Kampene har vært usedvanlig blodige.

Etter en kjede av nederlag ser det ut til at de alliertes krigslykke har vendt seg. Japanerne har lidd et klart nederlag under forsøket på å sende en invasionsflåte mot Australia.

Det første japanske framstøt mot dette kontinent var rettet mot øygruppa New Guinea som danner et slags «springbrett» over til Australia. Det lyktes også japanerne å komme i land her, men deres framrykking ble stoppet, og de allierte har siden holdt stillingen. De japanske flyplasser og stillinger har siden vært utsatt for voldsomt bombardement av australske og amerikanske flyvere. I mellomtia er det kommet sterke amerikanske trosskifter til Australia, uten at japanerne har kunnet senke et eneste skip i de amerikanske konvoier.

Sjøslaget som i disse dager har rast ved Salomonøyene, har vært av avgjørende betydning for Australias militære stilling. For første gang siden Stillehavskrigen begynte har det vært et virkelig sjøslag med innsats av store enheter på begge sider.

De japanske «dødspiloters» innsats truet nesten med å tvinge større fiendtlige krigsskip bort fra deres aksjonsområde. De alliertes innsats nå viser imidlertid at de fremdeles tør sette inn større enheter, og denne gang for første gang med hell.

De japanske tap i slaget er foreløpig fra alliert hold meldt til: 1 hangarskip, 1 tung krysser, 1 lett krysser, 2 destroyere, 4 kanonbåter, 2 forsyningskip. Dessuten er ytterligere 6 skip skadet, nemlig 1 hangarskip (som antakelig er senket), et ombygd hangarskip på 9000 tonn, 1 lett krysser og 2 transportskip. (Japanerne melder selv at de har tapt 1 gammelt hangarskip og 1 tankbåt som var ombygd til hangarskip.)

Om de alliertes tap foreligger det ikke nøyaktige opplysninger. Foreløpig har briterne dementert japanernes melding om at 1 britisk slagskip skulle være senket. Amerikanerne har likeledes dementert at noe amerikansk hangar- eller slagskip skulle vært senket.

NV. for Kalinin har russerne erobret en viktig stilling med et tap for nasistene på 1800 mann. Mellom Kursk og Karkow har Timoschenkos armé brutt tyskernes sambandslinjer 2 steder. Som eksempel på den russiske aktiviteten bak de tyske linjene kan nevnes at 2 tyske trosskifter ble sprengt i lufta ved Smolensk. Det omkom ca. 1000 tyske soldater.

Lufta har aktiviteten tiltatt betydelig. Framleis er det imidlertid russerne som har initiativet, og de russiske bombefly ødeleggelse og angrep på de tyske forsyninger bidrar til å sinke nasistenes forberedelse.

«Isvestia» melder at den russiske produksjon av tanks har øket betraktelig. Det produseres nå tilstrekkelig for å slå tyskerne tilbake.

AVANTGARDEN

21. mai 1942.

DANMARKS VEI

De skandinaviske lands skjebne under krigen har vært høyst forskjellig. Finland er gått over til fienden, Sverige er spart for krigens redsler og forer en haltende nøytralitetspolitikk, Norge fører en innbitt kamp mot det nasistiske voldsherredømme og Danmark er glemt.

Glemt? Det er en hård dom å felle over et folk som allikevel fører sin kamp, et folk som daglig må se de samme hatede uniformer, se det samme hatede flagget vaie over sine bygninger som vi. Men vi har glemt det, for det første fordi vi har så mer enn nok med oss selv og med kampen ute i verden, og dernest fordi vi så totalt mangler kjennskap til hva som foregår i vårt granneland i syd.

Danmark opplevde sin 9 april likesom Norge og folte det like forferdelig og uhyggelig. Det danske folk hadde ikke ventet noe overfall, da det neppe ett år for okkupasjonen, som eneste land i nord hadde sluttet en ikkeangrepspakt med Tyskland.

Danmark forsøkte ikke å forsvare seg og hadde heller ingen betingelser for å gjøre det. Arméen besto av 6000—7000 mann, og noen mobiliseringsordre utgikk ikke. Allikevel satte noen tapre dansker seg til motverje, og kampene krevde noen få ofre. De danske flygere sto ferdig og ventet på ordre til å gå opp for å gjøre sin plikt. Ved bombing av Værlos flyplass ble to flygere drept.

Danmark overga seg. På vegne av kongen sendte regjeringen ut en proklamasjon hvor den oppfordret til overgivelse og ro. På sin side ga tyskerne løfte om ikke å blande seg inn i Danmarks indre affærer eller foreta noe inngrep av politisk art.

JAPSEN SOM -VERDENSEROBRER-

— Men hva skal vi gjøre med Tyskland?
— Tyskerne er våre venner. De skal få det like bra som danskene. (Göteborgs Handels-Tidning)

Siden har livet gått sin gang i Danmark. Landet har beholdt sin konge, sin regjering og sin riksdag. Heller ikke har tyskerne direkte blandet seg inn i landets rettsliv, og bare en enkelt gang har det hendt at de grønnkledde har troppet opp i et dansk hjem for å arrestere. Matsituasjonen har vært god, det har bare hersket mangel på enkelte innførte varer som kaffe, te, tobakk o. l.

Allikevel er det bare tilsynelatende at livet har gått sin vante gang, selv når man ser bort fra de tyske soldater. De tyske nasister har valt Danmark som et skjønt unntak for sin brutale behandling av de undertrykte folk, men heller ikke her kan de la være å forsøke å presse seg fram, og bare det danske folks faste holdning har hindret forsøkene på nasifisering.

Helt uten nederlag har dog denne kampen ikke vært. Enkelte dansker har vært svake. Og de er til og med representert i den danske regjering, først og fremst gjennom utenriksminister Scavenius, (som like etter 9 april etterfulgte dr. Munch) og trafikkminister Gunnar Larsen. Begge disse to er sterkt nasistisk infisert, selv om de ikke, iallfall for førstes vedkommende, har noe med de danske quislinger å gjøre. Men også andre innafor regjeringa har vist enkelte svakheter, og det gjaldt først og fremst Stauning, Danmarks mangeårige statsminister som døde nå nylig. Selv om det er vanskelig å dømme under de nåværende forhold, kan man neppe ha inntrykk av at den ~~helt~~ Stauning har vært oppgaven voksen under de vanskelige tidene. Han var en av de fremste til å forfekte den opportunistiske politikk og å bøye seg for nasistenes krav. Han har flere ganger opptrått lite forståelig. Klarest kommer hans svake holdning fram under Danmarks tilslutning til Antikominternpakten. Fra en dansk skildring av sistnevnte begivenhet siterer vi: «Hendelsen ble innledet torsdag 20 nov. 1941. Den dagen innfant den tyske ministeren seg i det danske utenriksdepartement og meddelte kort og godt at man fra tysk side ønsket at Danmark skulle slutte seg til Antikominternpakten. I et møte av regjeringa som øyeblikkelig ble kalt sammen, viste det seg at alle uten Scavenius og Gunnar Larsen var imot en slik tilslutning. Men da tyskerne presset enda hardere på ga Stauning etter og sluttet seg til Scavenius og Larsen. Dette ble meddelt tyskerne, men de krevde enstemmighet fra regjeringas side. I den situasjon ga justisminister Thune-Jacobsen og sosialminister Kjørbo etter. Men de øvrige syv ministre (herunder den nåværende statsminister, red. anm.) satte seg framleis imot.

Nå var det Staunings tur til å opptre som

2892
20
2175
1942
Jfr.

innpisker: han truet med at både han og Scavenius ville gå av hvis ikke ministrene bøyde seg. Men denne trussel hadde ikke særlig stor virkning. Neste slag ble et ultimatum fra nasistene, hvis ikke regjeringa enstemmig gikk inn for tilslutning til pakten ville alle avtæler som var opprettet etter 9 april oppsies, og Danmark ville bli behandlet som Norge, Holland osv., og skulle få en rikskommissær i likhet med Terboven og Seiss-Inquart.

Kongen lot sin beslutning avhenge av riksdagens godkjenning, men riksdagen ble holdt utafør til alt var klart innafør regjeringa. I skam og forbitning måtte de 7 ministre, som holdt ut til det siste, gi opp for truslene, og beslutningen ble lagt fram for kongen. Det fantes ingen vei tilbake. Danmark hadde solgt sin sjel. Og i fykende fart fór Scavenius til Berlin for sammen med bl. a. Kroatia og Slovakia å undertegne pakten.

For det danske folket kom undertegningen av pakten som et hardt slag. Samme dagen som Scavenius reiste, samlet det seg nesten 20 000 mennesker rundt torvet hvor utenriksministeriet ligger. Massene sang fedrelandssanger og først og fremst «Ja, vi elsker». Demonstrasjonene ble splittet av politiet, men fortsatte allikevel utover hele kvelden. Enkelte av deltakerne ble arrestert og fikk strenge straffer (etter danske forhold). En prest, hvis sønn var med og demonstrerte, mottok sønnens arrestasjon med følgende ord: «Det er den første virkelig store glede som min sønn har gjort meg!»

Men forut for Antikominternpakten, skjedde det en ting som er til liten heder for dansk rettsvesen. Det var et forsøk på å vinne nasistenes gunst ved selv et øyeblikk å benytte nasistenes metoder. Det var aksjonen mot de danske kommunister. Plutselig en dag ble det gjort en rassa mot dem, deres organ Arbejderbladet ble forbudt, og alle partiets mest aktive medlemmer ble satt i fengsel og siden overført i en konsentrasjonsleir i nærheten av Helsingør. De blir bevoktet av en nasistisk ortskommandant som sjef for henimot 100 politibetjenter. Der har de nå sittet i mange måneder uten noen slags dom. Blant de som ble innesperret her var mange med kjente navn også for oss nordmenn. Danmarks store forfatter, Andersen-Nexo satt innesperret flere måneder, Hans Kirk som er en av landets fremste yngre forfattere sitter der fremdeles, likeledes satt forfatteren Hans Scherfig der inntil han måtte slippes ut p.g.a. sykdom. Videre sitter der en rekke kjente fagforeningsfolk, bl. a. Inger Gamburg, «Kvinnelig Arbejderforbund»s leder. Den kommunistiske riksdagsmann Aksel Larsen har klart å komme unna.

I samme skildring fra danske forhold som vi før har henvist til, heter det: «Hele denne aksjonen mot kommunistene var et stort propagandnummer som kanskje også gjorde inntrykk på naive sjeler. Innesperringen var i første hånd utført av utenriksminister Scavenius og makthaverne i Berlin, som fant et lydig redskap i justisminister Thune-Jacobsen, og deretter i hele den danske riksdagen som stemte for saken. Ikke en eneste røst hevet seg til protest mot denne innesperringen uten dom. Men blant store deler av folket spredte det seg en voldsom forbitrelse mot denne åpenbare krenkelse av retten.»

Selv om det i det danske folk fins svake sjeler som enten ikke er sterke nok til å stå imot det tyske presset, eller selv er nasistisk infisert, så står det danske folket ellers fast. Og den sentrale skikkelse i denne kamp er den danske konge. På en jamn folkelig måte, og med en dyp verdighet har han forstått å angi tonen i den stille kampen som folket fører, og han har også kanskje mer enn noen annen bidratt til at det danske folks holdning er så fast.

Danmark har også sine quislinger. Det er der samme skare tvilsomme elementer der som her i Norge. Føreren er en herr Clausen, hvis eneste plass i samfunnet burde være bak et fengselsgitter. Trass i sitt nære naboskap med Tyskland er quislingenes antall ikke større enn hos oss. Av typer ellers kan nevnes «lord» Hansen. Han har vært bosatt i England i mange år, og levde for det meste av å snylte på de andre bosittende dansker. Han var så begeistret for England at han i sin tid foreslo at Danmark skulle innlemmes i Imperiet! En annen av quislingene heter Olga Eggers, som nærmest betraktes som splitter pine gal. Under forrige verdenskrig spyttet hun etter alle som viste de minste sympatier for tyskerne. I dag er hun hedersarier, nasist og voldsom Hitlerbeundrer.

De danske quislinger agiterte også for å sende danske frivillige til Østfronten. Det ble dannet et «Frikorps Danmark. Tilslutningen ble, trass i at nasistene tvang pressen og radioen til å drive propaganda, likesom her hjemme mikroskopisk. «Frikorpset» samlet i første omgang 300—400 deltakere, mest unge gutter mellom 17—19 år.

De danske quislinger led sitt store nederlag under et forsøk på å lage et stort møte i «Forum», et møtelokale i København. Møtet var typisk nok arrangert til minne om de 13 dansker som falt 9 april! Etter møtet skulle det være et større demonstrasjonstog til en statue, hvor 13 kranser skulle nedlegges. Toget telte 500 mennesker, beskyttet av 1500 politifolk. Men svært få nasister nådde fram. De rasende kjøbenhavnerne stormet gjennom politisperringene og ga nasistene en vel fortjent omgang juling.

Selv om matsituasjonen selv i forhold til Sverige er bra, har Danmarks økonomi forverret seg betraktelig. De tyske gjestene har hittil kostet danskene ca. 2 milliarder kr. En stor del av disse penger skyldes forresten bidrag til familiene til de 35 000 danske arbeidere som er i Tyskland. Denne masseinvasjon for å arbeide hos fienden er noe man vanskelig kan forstå. Relativt er det vel neppe noe annet land som har så stor «eksport» av arbeidskraft til fienden som Danmark. Her i Norge falt vervinga som kjent i fisk.

Arbeidene har hatt svært vanskelige lønnsforhold i Danmark. Leveomkostningene var inntil sommeren 1941 steget med 40% siden krigsutbruddet. Prisene på landbruksvarer steg bare på ett år til juli 1941 med 76%, mens lønningene bare steg 19%.

De danske fagforeninger vendte seg til regjeringa, og stilte sterke krav for å få en bedre utjævnning mellom priser og lønninger. Arbeiderne fikk imidlertid ingen støtte hos statsmyndighetene, men prisstigningen er senere delvis stoppet.

Ute i verden har danskene sluttet opp om kam-

RUSSERNE HAR BEGYNT OFFENSIVEN!

Kampene på Kertsj-halvøya har vært en seir for de tyske tropper. Den tyske militærmaskin har slått seg gjennom sikkert meget sterkt befestede stillinger. Men om det har vært en seir når man betrakter kampene på Østfronten som helhet, kan det herske sterke tvil om. Nasistene har ønsket en moralsk oppstiver og stoff til sin propaganda, og har tilsynelatende oppnådd det. Men de ofre det har kostet har vært meget store, og nasistene har selv måttet innrømme at kampene har vært ualmennlig heftige. Heller ikke har det lyktes nasistene å tiltintegjøre de russiske styrker. Etter tyskernes egen beretning var de nødt til å trekke seg tilbake etter det første angrep mot byen Kertsj, og i mellomtida fraktet russerne de tropper som lå i byen over sundet, mens de ennå på andre deler av østspissen av halvøya fortsetter motstanden og går til voldsomme motangrep.

Men mens nasistene har innledet kampene på Krim, har russerne gått til angrep på et langt viktigere avsnitt, nemlig mot Charkov. Russerne har i hele vinter truet denne by og har nå i et angrep over en 160 km bred front trengt fram til forstedene og til Krasnograd. Russerne er nådd 20—60 km fram. I tida 11—16 mai mistet tyskerne 12 000 mann, 425 tanks, 575 kanoner og store mengder annet materiell. Delvis ble materiellet erobret i fullt brukbar stand.

I løpet av de siste 14 dager er 23 tyske skip senket på vei til det nordlige Norge.

I U.S.A. er Fords bombeflyfabrikker begynt sin produksjon. De lager i gjennomsnitt 1 bombefly pr. time, eller mer enn samtlige tyske fabrikker tilsammen.

Hvert 4 min. er ett fly ferdig i U.S.A. og hvert 7 minutt en tank.

pen mot nasismen. 3—4000 danske sjøfolk seiler for de allierte. En rekke av de danske sendemenn og representanter har nektet å motta direktiver fra det nasikontrollerte danske utenriksdepartement. Mest kjent er den danske minister i USA Kaufmann, som undertegnet en avtale med den amerikanske regjering om amerikanske troppers besettelse av Grønland til vern mot tysk invasjonforsøk. I London har minister Reventlov innført det samme standpunkt, og det er dannet et «dansk råd», som virker som en slags fri dansk regjering. Hele det danske folk står bak disse menn, selv om den nasikontrollerte presse har vært nødt til å ta avstand fra dem. For en kort tid siden overleverte danskene i England en anelig sum til de alliertes krigsførere, og danske flygere deltar i R.A.F.

Hvor lenge nasistene akter å la de nåværende forhold i Danmark vedvare for de for alvor vil forsøke på noen «nyordning» er uvisst. En ting er vel sikkert, nemlig at de bitre erfaringer nasistene har fra Norge, har tatt fra dem lysten til aggresjon i Danmark. Men skulle det danske folket gå mot samme prøvelser som vi her hjemme, tror vi at vart danske brorfolk også vil klare det.

En engelsk kvinne — Lady Macrobert — har mistet alle sine tre sønner som flyvere i Royal Airforce i krigen mot tyskerne.

Hun har nå skjenket 20 000 pund til bygging av en ny jagerflyeskadde til minne om hennes falne sønner, og ytret ønske om at disse fly sendes til Sovjet-Unionen. I et brev til den britiske flyminister skriver hun: «Hele verden er begeistret for det russiske folks heroiske kamp. Om vi kunne gi det russiske folk all disponibel hjelp, ville ikke seiren være langt borte. Måtte dette mitt budskap nå Russland og dets tapre kvinner. Jeg hilser det ukuelige hjerte hos dette land, deres kvinner og mødre, likesom jeg med stolthet har gitt mine sønner, har gitt alt. Jeg kan ikke bli flyver selv. Hvis jeg hadde vært mann, ville jeg ha valgt dette kall. Nå vil jeg i stedet skjenke noen flymaskiner. Et av dem skal bære navnet: «Macroberts hilser Russland», så at russerne kan vite at vi er med dem — materielt og åndelig — helt til seiren er vunnet og friheten sikret.»

Fra Innenriksdepartementet vil det snart komme et nytt helsetidskrift hvis redaktør blir medisinaldirektør Th. Østrem. Det skal sendes til samtlige landets 750 000 husstander og vil bety ensretting også i arbeidet med å spre helseopplysning: Folkehelseforeningens tidsskrift, Liv og Helse, Munnpieien, Sanitetsforeningens blad «Folkehelsen» og Sunnhetsbladet skal opphøre å utkomme og blir «opptatt» i det nye blad. Dette skjer ved et maktbud fra Gulbrand Lundes Kultur- og Folkeopplysningsdepartement.

Hensikten er tydelig nok: Det nye organ skal fylle plassen etter «Norsk Programblad» og supplere «Norsk Arbeidsliv». Men helsebladet blir oss like uvedkommende som disse.

For det norske folks åndelige sunnhet er som kjent idag bedre enn noen sinne. Nasiaksjonene mot skole og kirke var den vaksine som gjorde selv de siste tvilere helt immune mot en hver form for nasi-smitte.

Hva den legemlige helse angår, er alle nordmenn klar over at selv de største mengder ord og papir fra nasi-hold ikke kan oppveie tapet av all den mat tyskerne stadig stjeler fra oss med herr Østrems og partifellers billigelse.

Av 80 fagforeninger var det bare 4 som innleverte fanene for 1 mai. En ble levert p.g.a. en misforståelse, mens de andre 3 ble levert av kommisariske formenn. Da en av disse skulle gå med fanen kom viseformannen med en pakke og sa: «Skal de ha fanen så skal de også ha det som hører med». I pakken lå sørgefllor!

**SEND AVISEN VIDERE TIL PÅLITELIGE
FOLK STRAKS DU HAR LEST DEN!**

LÆRERNES SEIER

SAMBANDET EN ANGIIVER-ORGANISASJON

Skolestriden i Norge er kommet inn i en ny fase ved at Kirke- og Undervisningsdepartementet i et rundskriv av 25/4 meddelte at det ikke lenger krevde at lærerne skulle erklære seg som medlemmer av sambandet før skolene kunne åpne slik som det tidligere hadde sagt 17/3. Heller ikke krevde departementet at lærerne skulle under- skrive noen erklæring om medlemskap før det ble utbetalt lønn, slik som tidligere krevd, 7/3.

Etter dette kan en konstatere følgende: Departementet opphever sin tidligere uttalelse om at alle lærere er å betrakte som løst fra sine stillinger om de ikke melder seg inn i sambandet.

Departementet har oppgitt å få lærerne til å trekke tilbake sin protest mot medlemskap i lærersambandet.

Departementet har oppgitt å kreve noen erklæring av lærerne om at de er medlemmer av sambandet.

For lærerne er altså stillingen denne:

De har ikke trukket tilbake sine protest-erklæringer mot medlemskap i lærersambandet. De har avslått apsolutt og godta noe krav om senere innmelding. Derimot er de nå som før villige til å fortsette sitt skolearbeid. At departementet i samme skriv av 25/4 framholder at medlemskap i Norges Lærersamband følger automatisk med lærerstillingen, kan ikke endre lærernes standpunkt. De anerkjenner selvsagt ikke departementets fortolkning, og anser seg ikke som medlemmer av noe samband. Vil departementet holde fast ved sin fortolkning, at lærerne automatisk er sambandsmedlemmer, får dette stå for Deres regning. Lærerne er fast besluttet på å avvise et hvert krav som måtte bli stilt dem av lærersambandet, som de ikke betrakter seg som medlemmer av.

Dette er selve sakens kjerne. Da skolene kom i gang igjen fortsatte lærerne å gjøre sitt arbeid som de hele tida har ønsket.

Kanskje vil de naværende makthavere søke å gi det utseende av at lærerne har bøyd seg. Lærerne har ikke bøyd seg på et eneste punkt. Det er departementet som har måttet gi seg. Dets skriv av 25/4 er et tilbaketog og følgende ordre til pressen i den anledning er ganske interessant:

Fra Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet
Pressedirektoratet
Oslo, 28 april 1942

Til Redaksjonen.

Kirke- og Undervisningsdepartementet har den 25/4 d. å. utsendt et rundskriv om: Forholdet mellom skolen og Norges Lærersamband. Dette rundskriv må ikke offentliggjøres eller omtales i pressen.

Heil og sæl
And. Beggerud

Likewise følgende rundskriv:
Norges Lærersambands tillitsmenn må iaktta følgende:

1. For å unngå misforståelse må en hver diskusjon om erklæring eller ikke erklæring unngås. Det skal ikke fordres noen underskrift.
2. Fylkeslederen skal ikke gripe inn noe sted. Det er departementets tillitsmenn som har avgjørelsen ved åpning og lukning av skolene.

3. Pass derimot godt på hvem som er trådtrekere og skriv dem opp. Rapporter inn både dem og de som ikke begynner.

4. Hold god forbindelse med landsledelsen, og ikke foreta noe ekstraordinært uten å spørre.

5. Sett opp en liste over de som De mener for alltid bør fjernes fra sin stilling.

Oslo 1 mai 1942 Orvar Sæther (sign)
Landsleder

Det er brukt ordet streik om lærernes aksjon. Dette er direkte galt. Lærerne har ikke streiket, det er myndighetene som har hindret dem i å undervise, det er altså i virkeligheten en form for lock-out.

Når nå skolene begynner er det myndighetene som går tilbake på sine krav. Lærerne følger sin optrukne linje og deres front er ubrutt. De vil lieretter som hittil nekte å bli tatt til inntekt for en sambandsordning, og de vil sette seg til motverge innt et hvert forsøk på å nasifisere skolen.

ISLAND UNDER OKKUPASJONEN

I en usedvanlig hyklerisk artikkel i «Deutsche Monatsheft in Norwegen» skriver Oberregierungsrat Schiedermaier innledningsvis: «I motsetning til den uriktige folkerettslige stilling til den daværende norske regjering, hadde Tyskland allerede fra begynnelsen av folkeretten på sin side.»

Han skildrer videre alle Tysklands edle henrikter overfor Norge, og skriver: «Det fantes mange nordmenn som anså en slik storstilet innstilling og handlemåte for umulig, og trodde ikke på det tyske ord. De er siden blitt overbevist av kjennsgjerningene.»

Det mest interessante og mest frekke er den del av artikkelen som forsøker å bevise hvor strengt vi hadde hatt det hvis vi var blitt besatt av England. Han skriver: «Den nasjonalsosialistiske innstilling og konsekvensene av denne er å vurdere sa mye høyere når man tenker over hvorledes utviklingen ville ha gått hvis ikke Tysklands, men den engelske oppfatning av en seierherre hadde radd.»

Så ramser han opp alle de rettigheter som folkeretten gir en okkupasjonsmakt: Overdrøing av hele administrasjonen, inndraing av alle skatter osv. «Englandsvennene kan være forsikret om at England hadde utnyttet alle disse rettigheter fullt ut, og stilt ennå mer vidtgående fordringer. Tyskland har ikke utnyttet disse rettigheter.» (!!) —

Det kan være av interesse å se litt på tilstanden på Island som er okkupert av England. Vi gjengir enkelte uttalelser av den islandske chargé d'affairs i Stockholm, Vilhjalm Finsen i et intervju i en dansk avis 20/4:

«Forholdene er temmelig normale. Forholdet mellom besettelsesmaktene og de islandske myndigheter er forholdsvis godt. Besettelsestroppene blander seg over hodet ikke inn i Islands indre politikk. Jeg kan nevne at alle de krigførende makter, trykkes in extenso i de islandske aviser. Forsyningene er relativt gode. Vi har rasjonering av smør og hvitemel, men ikke av bensin. Alle busser og biler, også private vogner, kjører ganske som før krigen. Forholdet mellom befolkningen og besettelsesmakten er ikke anledning til alvorlige gnidninger. Ameritanerne bor ikke i Reykjavik, men i nærheten av Reykjavik som de selv opp-

12. JUNI 1942.

AVANTGARDEN

SVERIGE IDAG

Sveriges stilling har, hverken innenrikspolitisk eller utenrikspolitisk forandret seg særlig i løpet av det siste halve året. Krigens utvikling, først og fremst nasistenes motgang på Østfronten har bidradd til å sikre dets stilling; utad. Noen militære overraskelser fra tysk side behøver det ikke frykte, og både på svensk og tysk side hersker det en slags spent og iakttagende trygghetsfølelse. De krefter som innad talte for en aktivere politikk på Tyskland og Finlands side mot Sovjet trer nå mindre apert fram i lyset, men spiller framleis en stor rolle i det stille. Ellers hersker borgfreden framleis fullt ut mellom de store partier, og uenighet kommer i allfall ikke til syne en grad. Man har nærmere inntrykk av at hele det politiske liv stivner til i en litt slovt opportunistisk politikk som har til formål med sa lite offer som mulig å holde Sverige utafor krigen, og å håpe på alliert seier og russisk nederlag, sa merkelig det enn høres ut. Men innafor de brede lag av befolkningen har man inntrykk av mere politisk bevissthet og en større forståelse for hva som virkelig skjer ute i verden. De unge innafor det sosialdemokratiske parti begyner å røre litt urolig på seg. Landsorganisasjonen er kommet opp i et medlemstall på 1 million.

Utviklinga i Norge følges med spent interesse av den svenske befolkning. Kirkestriden og lærerstriden ble slutt stort opp i de svenske aviser som ikke direkte var nasjonale, og en rekke instansjoner uttalte sin uforbeholdne sympati.

En typisk uttalelse kom fra den svenske biskop Autén: Den store verdenskrig har mange fronter. Men den ikke minst viktige er den andelige fronten i Norge. Der står et slag som for Norden, og vel også for andre land og folk, skal komme til å fa de mest vidtgående følger.

Om lærerstriden og behandlingen av lærerne som ble sendt nordover skriver Svensk Lärartidning: «Behandlingen av Norges lærere har opprørt den svenske lærerstand dypt. Mange av våre norske kolleger der oppe i det høye nord skal kanskje ikke fa møte den dagen da sola igjen bryter fram, men de skal gjennom det største offer et menneske kan bringe medvirke til å etterlate et fritt og selvstendig Norge i arv til kommende slekter.»

Utviklinga i Norge har bevirket at en rekke svensker mere aktivt har gått inn for kampen mot nasismen. Det gjelder først og fremst den rent antinasisistiske sammenslutning «Kjempande demokrati» som allerede omfatter en rekke avde-

linger rundt i hele Sverige. Det gir ut utøviska. Trots allt som i løpet av siste året har fordoblet sitt opplag og nå kommer ut i 50 000 eks. Avisen redigeres ypperlig av Ture Nermann, et navn som ikke trenger noen presentasjon her i Norge. Også en annen avis sendes ut under navn «Nordens Frihet».

Det meste av disse to avisers innhold gjelder det norske folks kamp, og avsløringer om de svenske quislingers mulvarparbeid.

Ved siden av dette er det nedsett en læreriskomite for Norgeshjelp. Komiteen har nylig sendt ut et merke til inntekt for nødlidende nordmenn. Foreløpig har komiteen samlet inn henimot en halv million kroner.

Men det antinasisistiske opplysningsarbeid møtes ikke av bare velvilje fra regjeringshold, og det har i var stutt en ganske kraftig strid om trykkefriheten i Sverige. Justisminister Westmann har med nye vaksomhet slutt ned på en hver ytring i pressen som kunne forarsake misforstand med främnade makter og med främnade makter. Forstår herr Westmann først og fremst Tyskland. Ytringer mot de allierte har han vært betraktelig mindre vaksomt mot. Westmann hadde under krigen inntil 13 mars konfiskert 69 numre av borgerlige, sosialdemokratiske og syndikalistiske aviser og 81 numre av kommunistiske. Mot disse 150 konfiskasjoner av antinasisistiske aviser hadde han beslaga 25 nasistiske i samme tidrom. Siden har det vært foretatt en rekke nye konfiskasjoner. 20 april ble saledes 13 kommunistiske aviser og tidsskrifter beslaglagt.

Sin mest utstrakte handling — i allfall fra norsk hold — gjorde midlertid Westmann da han beslaga 17 svenske aviser fordi de hadde offentliggjort beretninger om Gestapos framferd mot norske fanger. Det var en rekke nøkterne uttalelser, som også nøyaktig var prøvd i Sverige. Skildringene var ikke overdrevet, snarere tvert om, det kan en rekke nordmenn vitne om.

Beslagleggesen vakte sterk harme i Sverige, men typisk er at ingen av de store partier tok affære. Herr Westmann tillot det svenske Bondeforbundet, som er like sa lite nasifisert. Det er først og fremst et parti for de svenske storbønder. I den svenske riksdagen interpellerte Sam Larsson og sa bl.a.: Ikke å tale om hva som skjer norske patrioter er minst av allt verdig et fribeholdt folk. Av redsel for følgerne skulle vi tie, om vi var aldri sa overbevist om sannheta? Er dette resultatet av den rådende trykkefrihet sa er jeg

«OG HVIS DERE OGSÅ SKULLE ERØBRE EUROPA, SÅ ER JEG MED PÅ ENHVER NYORDNING.»

25 JUNI 1942 1243

A J
Mappe 20
Ekspl. 12/6
1942
Jfr.

SEND AVISEN VIDERE
TIL PÅLITELIGE FOLK
STRAKS DU HAR
LEST DEN!

redd for at vi for lange tider har umuliggjort samforståelsen i Norden. Våre brødre venter at vi skal uttale oss selv om det kan være forbundet med risiko. Å tie av redsel for sitt eget skinn kan ikke være den høyeste av alle dyder.»

Den tidligere utenrikminister Sandler holdt likeledes et kraftig innlegg og sa: «Det skulle være til stor lettelse for oss alle om det ikke var sant det som er skjedd, eller om disse instinkter fra menneskenes svarløste gjensidighet etter kunne bli ordentlig innlåste. Men som det nå er, er det best å fa vite det. Jeg gjør den refleksjon at sadant som er hendt i Norge, kan om vi ikke passer på, hende meg, hende herr justisministeren hende hvilken som helst medlemmer!»

Likeledes talte Osten Uden og Fredrik Ström mot justisministeren. Og Sven Linderoth minnte om at Westmann i 1939 da russene klagde over den svenske prøves behandling av Sovjet kunne svare russene «at vi hadde noe som het trykkefrihet.»

På den annen side talte justisminister Westmanns partifelle von Heland og betegnet de norske opplysninger som propaganda han ikke trodde på. Man trodde ikke på dem, i det minste ikke på landsbygda!

Det triste ved den diskusjon om pressefriheten som pågikk og pågår er fra norsk synspunkt ikke slike uttalelser fra svensker som har et tvilsom innstilling, men at det er sa mange svenske politikere som er taue.

Ellers hender det meget rart i Sverige. I Karlskrona forbad politiet at der ble låret transparenter i i matstøper med innskriften: «Bort med nasisterna från försvaret!» og «Kämpa för demokrati!»

Kanskje merkeligere var det at Karlskrona arbetarkommunens forband en avdeling av Örow- och Fabrikarbetarförbundet å bare transparenter med innskriften: «För nationell och social frihet!» «För hjälp åt våra norska bröder!»

Selv om disse forbud kanskje kan gjelde spesielle forhold, og forhøpningvis bare er enkeltstående tilfelle, er de dog lite forsellige.

De svenske quislinger er av samme kaliber som våre hjemlige, og dermed er vel egentlig alt sagt. De har dog ennå ikke funnet «korene» og er splittet. Men de driver en meget ihertig propaganda, og har en rekke store aviser på sin side, bl. a. «Aftonbladet» som redigeres av Krügers bror, Torsten. Göteborgs Handelsstidning skriver om deres virksomhet: «Det sees ut brosjyrer over alle og enhver. Skolebarn pådyttes rå, antisemitiske brosjyrer. På tusen måter bearbeides opplysningen. Man merker at denne propaganda ikke arbeider forgjeves. Gang på gang sløtter man på uttalelser som direkte er hentt fra den nasistiske ideologi. Man får den servert i den likrettede pressa. Man merker blott alt for vel dets gjennklang i en del regjeringensmedlemmers uttalelser. Hvor ofte møter en ikke den typiske oppfatning av nøytralitet, dvs. kravet om at hver enkelt borger skal avstå fra å ha en mening om krigen. Den folkerettslige oppfatning av nøytralitet stiller fordringer på staten, men på den enkelte borger.»

Dette er selvsagt ikke noen anslage mot regjeringa for at den er nasistisk. Men det er en anslage for at regjeringa i for stor menn bøyer tunna for det nasistiske psykiske press. Og når det gjelder nøytralitet er den svenske regjeringa tolkninger framleis lite smigrende. I forbindelse med den blåst fra enkelte reaksjonære hold i Sverige som ble reist i forbindelse med noen mitraljoser ombord på de norske skip som forsøkte å trengte seg fram fra Göteborg til England, skriver Eskilstuna-Kurieren bl. a.: «Fra den nøytralitet som i forbindelse med våpensmuglinga framstilles som høylyt krenket, har vi som kjent vært nødt til å ta noen alvorlige avsløring. For

G.H.S.T.